

УДК 338.23:330.341
JEL Classification: O3, G38

Антохов А.А.,
д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, менеджменту та адміністрування,
Котельбан С.В.,
аспірант кафедри економічної теорії, менеджменту та адміністрування,*
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЗМІСТ, МЕТОДИ, ІНСТРУМЕНТИ

Antokhov A.A.,
dr.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the department of economic theory, management and administration,
Kotelban S.V.,
postgraduate student at the department of economic theory, management and administration,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THE REGULATION OF INNOVATIVE ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION: CONTENT, METHODS, TOOLS

Постановка проблеми. В умовах періодичних політичних криз та макроекономічної нестабільності, регулюючі впливи держави набувають несистемних та неефективних ознак з обмеженим бюджетним фінансуванням. В результаті економіка країни втрачає конкурентні позиції в динамічно прогресуючому глобальному середовищі. Особливо це актуально нині для України. Нашій державі на даному етапі слід велику увагу приділяти особливостям застосування методів та інструментів регулювання інноваційного розвитку та визначення його змісту як визначального і вкрай важливого чиннику соціально-економічного поступу, забезпечення конкурентоспроможності в глобальному просторі економічної конкуренції. Адже без інновацій практично неможливий у наш час швидкий економічний прогрес та забезпечення розвитку суспільства. Саме тому тема обраного дослідження є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань державного регулювання інноваційних процесів в Україні займалися такі вітчизняні вчені, як Бутенко О., Верхоглядова Н., Вишнівська Б., Гладинець Н., Зінь Е., Іванов О., Карлюк Д. та інші.

Позитивно оцінюючи результати аналізу останніх досліджень і публікацій необхідно відзначити, що досліджувана проблема ще недостатньо вивчена і вимагає подальшого дослідження. Особливий науковий інтерес представляють питання регулювання інноваційного розвитку економіки в умовах глобалізації, зокрема розкриття їх змісту, методів та інструментів.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні головних методів, інструментів та змісту регулювання інноваційного розвитку економіки України в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання державного регулювання інноваційного розвитку економіки потребує постійних наукових досліджень з урахуванням викликів сьогодення. У публікаціях українських авторів висвітлюються окремі аспекти регулюючого впливу на інноваційний розвиток економіки з вивченням практик більш розвинутих держав. Узагальнення таких напрацювань дозволяє виокремити інструменти державного регулювання інноваційного розвитку економіки. Розгляд їх застосування у методології наукового дослідження потребує побудови відповідного механізму, для якого необхідним є визначенням змісту такого регулювання, його основних методів та інструментів.

Виконання завдання формування попиту на інноваційний продукт дуже тісно переплітається із завданнями цільової підтримки інституційних форм інноваційного типу – кластерів, бізнес-інкубаторів, технопарків і т. д. У науковій літературі такі форми ще називають формами взаємодії інноваційних суб'єктів. Їх є дуже багато, хоча на практиці розвитку трансформаційних економік, у тому числі України, більшість з них використовується не так часто. В Україні наразі популяризується кластерна модель, хоча це радше ініціативи місцевих органів державної влади у рамках секторальної співпраці з

* Науковий керівник: Антохов А.А. – д-р екон. наук, доцент

представниками бізнесу інформаційних технологій, будівництва, туризму і рекреації, інших пріоритетних сфер господарювання на рівні регіонів. Натомість на державному рівні слід підтримувати найбільш ефективні форми інституційних взаємодій інноваційних суб'єктів. Наразі в Україні такими є індустриальні (промислові) парки, на які покладаються значні надії в реанімації втраченого промислового потенціалу.

У табл. 1 відображено найбільш вагомні цілі, які охоплюють широке коло завдань державного регулювання інноваційного розвитку економіки. Кожне завдання – це фактично окремих напрям регулюючого впливу, що потребує добору специфічного інструментарію. Складно охопити різні напрями регулювання інноваційного розвитку. У зв'язку з цим уряди різних країн визначають пріоритети регулювання інноваційного розвитку. В Україні вони теж визначені – в Законі «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» 2011 року. Його метою поставлено забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Таблиця 1

Цілі і завдання механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки

№ з/п	Цілі	Завдання загальної дії	Завдання конкретної дії
1	Домінування в структурі економіки наукомістких видів економічної діяльності	– Формування попиту на інноваційний продукт; – Формування сприятливого інноваційного клімату для залучення фінансових і технологічних інвестицій;	1.1. Цільова підтримка (пільги, дотації) нових сфер господарювання; 1.2. Підтримка достатньої наукомісткості структури зовнішньоторговельної політики.
2	Становлення креативного класу, в тому числі підприємців з типом поведінки інноваторів	– Цільова підтримка підприємництва; – Розвиток інноваційної інфраструктури;	2.1. Цільова підтримка (пільги, дотації) нових суб'єктів господарювання та осіб з високим креативним потенціалом; 2.2. Стимулювання науково-освітнього середовища з розвитком інноваційної складової діяльності; 2.3. Цільова підтримка інституційних форм інноваційного типу – кластерів, бізнес-інкубаторів, технопарків і т. д.; 2.4. Мотивація суб'єктів бізнесу залучення персоналу до різних форм креативної діяльності.
3	Висока якість та інноваційність національної продукції	– Стимулювання широкого впровадження інноваційних технологій у різних сферах підприємництва в умовах добросовісної конкуренції	3.1. Регламентация і контроль дотримання високих стандартів якості продукції, технологічних процесів; 3.2. Відповідальність за порушення стандартів якості.
4	Забезпечення обміну інформації, дифузії інновацій		4.1. Захист прав інтелектуальної власності; 4.2. Підтримка практичного використання нових знань (ідей, рішень); 4.3. Підтримка різних форм співпраці, в т.ч. міждержавної, з участю у різних проектах, грантах і т.д.

Джерело: побудовано авторами

Серед цілей і завдань державного регулювання інноваційного розвитку економіки є дуже важливе завдання загальної дії – розвиток інноваційної інфраструктури. Дане завдання є передумовою активізації інституційних форм інноваційного типу. У той же час рівень розвитку інноваційної інфраструктури є базовим індикатором ефективності державного регулювання інноваційного розвитку економіки країни.

Інноваційна інфраструктура, згідно Концепції розвитку національної інноваційної системи, складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також з технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів, інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів [1].

Перевагою інноваційної інфраструктури є можливість об'єднання різних типів інноваційних суб'єктів – новаторів, які здійснюють пошук інноваційних ідей та розроблення нововведень (науково-дослідні організації, малі інноваційні підприємства), інвесторів, які здійснюють фінансування розроблення нововведень (банки, інвестиційні компанії, приватні особи), інноваторів, які здійснюють впровадження і просування нововведень (концерни, промислово-фінансові групи) [2, с. 86].

Як підтверджує практика та доводять фахівці, в Україні інноваційна інфраструктура ще

недостатньо розвинена, не охоплює всі ланки інноваційного процесу і не має системного підходу до забезпечення відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності; основними її недоліками є наступні [3, с. 439]:

- практично не діють венчурні фонди і центри трансферу технологій;
- немає належної підтримки діяльності винахідників, раціоналізаторів, науковців, які мають завершені науково-технічні розробки;
- недостатньо реалізовується освітній і науковий потенціал, насамперед вищих навчальних закладів, у сфері інформаційно-комунікаційних, високих технологій тощо.

Тому завдання розвитку інноваційної інфраструктури має входити до основних у рамках державного регулювання інноваційного розвитку. Наявність належних інфраструктурних одиниць забезпечить інституційні основи активізації інноваційної діяльності та матиме багато інших позитивних наслідків.

Виконання завдань та досягнення цілей механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки спрямовані на єдину мету, в основі якої – становлення інноваційної економіки. Дана модель економічного розвитку рекомендує себе як найбільш прийнятна в умовах динамічного технологічного розвитку світової цивілізації. Вона найбільш ситуативна й адаптивна.

Різні погляди на зміст інноваційної економіки зводяться до її розгляду як економіки знань, інтелектуальної економіки та типу економіки, заснованої на потоці інновацій, на постійному технологічному вдосконаленні, на виробництві й експорті високотехнологічної продукції з дуже високою доданою вартістю й самих технологій [4, с. 12; 5, с. 37]. Власне всі цілі державного регулювання інноваційного розвитку комплексно спрямовані на посилення згаданих ознак в економічних процесах. Причому вони мають постійно оновлюватись.

Основою становлення інноваційної економіки має бути інноваційне підприємництво. Даний тип підприємництва представляє бізнес, який для одержання прибутків застосовує якісно нові підходи, сировину, ідеї, продукцію з метою задоволення попиту споживачів; інноваційне підприємництво включає такі стадії, як пошук інноваційної ідеї, оцінку ідеї, розробку бізнес-плану інноваційного проекту, пошук необхідних ресурсів, управління створеним нововведенням [6].

Розвиток інноваційного підприємництва забезпечує якісні структурні зміни в економіці на користь наукомістких видів економічної діяльності. Як правило, такі види відносять до галузі промисловості, хоча сфера послуг теж відзначається все вищим рівнем наукомісткості, що визначає потенціал її інноваційності. Наукомісткість означає, що на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи в галузі витрачається більше 4% від загального обороту. Виходячи з технологічних укладів, є види економічної діяльності, для яких висока наукомісткість є обов'язковою умовою. Тому розвиток наукомістких видів економічної діяльності з якісними структурними змінами в економіці можна здійснювати двома шляхами чи в їх поєднанні:

- 1) Посилувати наукомісткість промислових видів економічної діяльності та пріоритетних напрямків сфери послуг;
- 2) Розвивати види економічної діяльності, що формують V–VII технологічні уклади [7, с. 123]:
 - a. Vй – електронна, вимірювальна, оптико-волоконна техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, роботобудівництво, інформаційні послуги;
 - b. VIй – наноенергетика, молекулярні, клітинні, нанотехнології, нанобіотехнології, нанобіоніка, мікроелектронні технології, наноматеріали та ін.;
 - c. VIIй – приладо- і роботобудівництво, біокомп'ютерні системи і біомедицина, тобто зв'язок штучних і органічних, «живих» систем.

За таких умов актуально посилювати інституційні позиції недержавних структур, зокрема суб'єктів малого і середнього бізнесу, представників ІТ галузей, які формують попит на інноваційну продукцію. Розвиток новітніх форм інноваційної кооперації за галузевими інтересами дозволить мобілізувати інтелектуальний потенціал населення та утвердити креативний клас у соціальній структурі українського суспільства.

Регулювання інноваційного розвитку економіки здійснюється з використанням низки методів різного спрямування. Використання цих методів має свої переваги та недоліки, а також можливе за певних умов, що визначає їх кінцевий результат. Крім того, за певними класифікаціями є можливість застосування системи методів та заходів для збільшення ефективності.

Методи регулювання інноваційного розвитку економіки традиційно поділяють на дві частини – прямого та непрямого регулювання [8]. Методи прямого регулювання застосовуються державою в самому процесі інноваційного науково-технологічного розвитку та суміжних сферах і визначаються особливістю їх безпосередньої участі. До них можна віднести:

- визначення державних пріоритетів розвитку науки і техніки та державні науково-технічні програми;
- підтримка інновацій та нових технологій на державному рівні;
- державне замовлення в науково-технічній сфері;

– державна науково-технічна експертиза та державна політика щодо формування і заохочення науково-технічних кадрів (мотивація якісних результатів праці фахівців, які займаються інноваційною діяльністю);

– бюджетне фінансування досліджень і робіт, що виконуються в рамках пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки;

– державна політика у сфері патентів і ліцензій.

До методів непрямого регулювання належать ті, які створюють інноваційний, економічний та правовий клімат в галузях впливу на інноваційний розвиток. Серед таких методів можна визначити наступні:

– диференційована податкова політика з певними пільгами і преференціями для інноваційних проектів та податковим навантаженням при використанні старих технологій;

– стимулююча фінансово-кредитна політика;

– збалансована амортизаційна політика;

– правовий захист інтелектуальної власності та переслідування цифрового піратства;

– державна політика у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва (організація конференцій, семінарів та виставок).

Ці методи можуть також використовуватись системно та певні конкретні форми їх реалізації можуть набувати різних видів у залежності від цілей і площин застосування (рис. 1).

Рис. 1. Методи державного регулювання інноваційного розвитку в глобалізаційних умовах

Джерело: побудовано авторами

Очевидно, що використання цих всіх методів має свої певні особливості, які залежать від економічного, політичного та фінансового становища держави, рівня розвитку її інститутів та можливостей впровадження тих чи інших рішень. Методи реалізації державної науково-технічної політики можуть відбуватись в площинах правового, адміністративного та економічного регулювання за відповідним способом впливу [9].

Важливою особливістю регулювання інноваційного розвитку в Україні є усвідомлення реального стану справ, оцінка наявних можливостей та дієвих способів стимулювання такого розвитку. Адже декларативність та непродуманість основних стратегій можуть привести до створення видимості системних перетворень, втраті важливих етапів прийняття рішень та подальшого погіршення соціально-економічної ситуації в державі. Одними з основних можливостей для такого регулювання визначено врахування трендів глобальної зацікавленості та попиту – використання альтернативної та екологічної енергетики, відновлювальних процесів та партнерського співробітництва з ЄС. Також слід

зазначити, що бездумне використання іншого досвіду, навіть самого передового без врахування регіональних особливостей та умов теж може не принести бажаного результату. Врахування особливостей та можливостей використання регулюючих методів може стати конкурентною перевагою держави та інноваційного розвитку її економіки. На даному етапі розвитку України основним завданням є спрямування найбільш ефективної та потрібної підтримки інноваційного розвитку в сфері та виробничі процеси, які дадуть максимальний ріст.

Важливим для розуміння є факт, що повторення інновацій передових країн та підтримка вітчизняних секторів економіки і проектів, що дали ефект в розвинутих країнах, не обов'язково приводитиме до успішного інноваційного розвитку в окремо взятій державі, де значні проблеми мультиплікативного характеру з фінансовим забезпеченням та реалізацією заважають появі власних інновацій. Тому методи регулювання інноваційного розвитку можна також поділити на наступні за типами підтримуваних інновацій – методи, спрямовані на підтримку і впровадження інновацій зарубіжного позитивного досвіду, та методи створення і розвитку власних інновацій.

Важливою передумовою успішності реалізації методів державної підтримки інновацій в Україні є:

- системна підтримка до визначених заходів;
- використання технологій управління проектами для них;
- обов'язкова ревізія отриманих результатів та впровадження поправок у наступних проектах;
- інтелектуальна система внесення та прийняття поправок в електронному вигляді;
- підтримка вітчизняних проектів такого ж спрямування через стимулювання фандрайзингу, краудфандингу тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, забезпечення інноваційного розвитку здійснюється через низку регулюючих методів, основним суб'єктом реалізації яких є держава. Роль держави у забезпеченні інноваційного розвитку залишається провідною. При визначенні основних методів регулювання мають насамперед братись до уваги національні і регіональні особливості, але й одночасно враховуватись глобалізаційні прогресивні тренди та умови. Однією з основних можливостей регулювання інноваційного розвитку через призму глобальних впливів визначено врахування трендів глобальної зацікавленості та попиту – використання альтернативної та екологічної енергетики, відновлювальних процесів та партнерського співробітництва з ЄС. Також для використання цих методів необхідним є запозичення провідного досвіду в сфері управління проектами, перевірки результатів та аудиту. Україна, орієнтуючись на найбільш затребувані напрямки інноваційного розвитку в світі, здатна звузити цільовий сегмент продукування інновацій і забезпечити таким чином прорив у глобальному конкурентному просторі.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Закон України від 17.06.2009 року № 680-р / Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80/card2#Card> (дата звернення: 20.01.2019).
2. Григоренко Є. О. Розвиток інноваційної інфраструктури як елемента антикризового управління машинобудівними підприємствами. *Економіка і регіон*. 2014. № 5(48). С. 85-89.
3. Гринько Т. В. Формування інноваційної інфраструктури України як основа активізації інноваційної діяльності підприємств. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління*. 2008. № 628. С. 438-442.
4. Корсак К. Від традиційних моделей організації економіки – до інноваційної. *Персонал (Журнал інтелектуальної еліти)*. 2010. № 2. С. 12-17.
5. Краус Н. М. Інноваційна економіка: дефініція поняття та інституціональний базис розвитку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка*. 2015. Вип. 2(1). С. 36-42.
6. Драчук Ю. З., Трушкіна Н. В. Пропозиції щодо підвищення ефективності розвитку інноваційного підприємництва в Україні. *Економіка. Управління. Інновації*. Серія: Економічні науки. 2015. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2015_3_8 (дата звернення: 20.01.2019).
7. Федулова Ю. В. Перспективи інноваційного розвитку України: технологічні уклади. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 123-126.
8. Іванов О. В., Сумак Н. А. Регіональна складова державної інноваційної політики в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-4/doc/3/18.pdf> (дата звернення: 20.01.2019).
9. Гладинець Н. Ю. Концептуальні засади формування механізму регулювання інноваційної діяльності в регіоні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2011. Спецвип. 33. Ч. 1. С. 74-79.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), The Law of Ukraine “On Approval of the Concept of the Development of the National Innovation System”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80/ card2#Card> (access date: January 20, 2019).

2. Hryhorenko, Ye. O. (2014), "Development of innovative infrastructure as an element of crisis management machine-building enterprises", *Ekonomika i rehion*, no. 5(48), pp. 85–89.
3. Hrynko, T.V. (2008), "Formation of Innovative Infrastructure of Ukraine as a Basis for Activation of Innovative Activity of Enterprises", *Visnyk natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika. Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 628, pp. 438–442.
4. Korsak, K. (2010), "From traditional models of organization of economics – to innovation", *Personal (Zhurnal intelektualnoi elity)*, no. 2, pp. 12–17.
5. Kraus, N.M. (2015), "Innovative economy: the definition of the concept and the institutional basis of development", *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, no. 2(1), pp. 36–42.
6. Drachuk, Yu.Z. (2015), "Proposals for improving the efficiency of the development of innovative entrepreneurship in Ukraine", *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, no. 3, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2015_3_8 (access date: January 20, 2019).
7. Fedulova, Yu.V. (2016), "Prospects of Innovation Development in Ukraine: Technological Styles", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 1, pp. 123–126.
8. Ivanov, O.V. (2009), "Regional component of the state innovation policy in Ukraine", available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-4/doc/3/18.pdf> (access date: January 20, 2019).
9. Hladynets, N.Yu. (2011), "Conceptual principles of forming a mechanism for regulating innovation activity in the region", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, no. 33/1, pp. 74–79.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2019 р.

УДК 368.041

JEL Classification: I13

Мирон О.И.,
д-р экон. наук, конференциар,
Кагульский государственный университет,
Республика Молдова

ВОЗМОЖНОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СИСТЕМЫ ДОБРОВОЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ С ГОСУДАРСТВЕННОЙ СИСТЕМОЙ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Miron O.I.,
Ph.D in economics, associate professor,
Cahul State University, Republic of Moldova

POSSIBILITIES OF INTERACTION OF THE VOLUNTARY MEDICAL INSURANCE SYSTEM WITH THE STATE SYSTEM OF COMPULSORY MEDICAL INSURANCE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Постановка проблемы. В условиях развития и диверсификации рыночных отношений, когда производители разворачивают и осуществляют свою деятельность самостоятельно, роль страхования значительно возрастает. И как следствие, назревает необходимость усовершенствования форм защиты граждан и их благосостояния через страхование имущества и личное страхование, включающее в себя и медицинское.

Несмотря на огромный вклад молдавских учёных в процесс организации медицинского страхования в Республике Молдова, по сей день остаются недостаточно освещёнными и изученными ряд проблем, связанных с финансированием системы здравоохранения. Среди них можно особо отметить проблему эффективного взаимодействия систем добровольного и обязательного медицинского страхования, которым посвящена данная научная статья.

Анализ последних исследований и публикаций. Над проблемой организации медицинского страхования, ставшей столь актуальной для стран СНГ после ликвидации Советского Союза, а